

TEMEL HUKUK

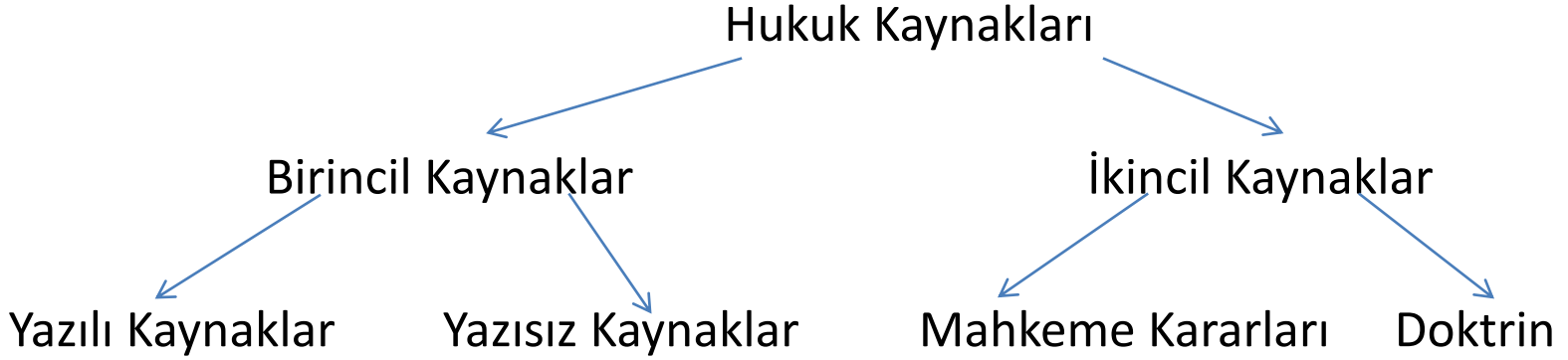
ARŞ. GÖR. DR. PELİN TAŞKIN

BU DERSTE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Hukukun kaynakları
(devam)

Hukukun Kaynakları

Hukukta kaynak kavramı, hukukun varlık kazanabilmek ve yürürlüğe geçebilmek için hangi yolları içermesi gerektiğine işaret etmektedir (biçimsel kaynaklar).

NORMLAR HİYERARŞİSİ

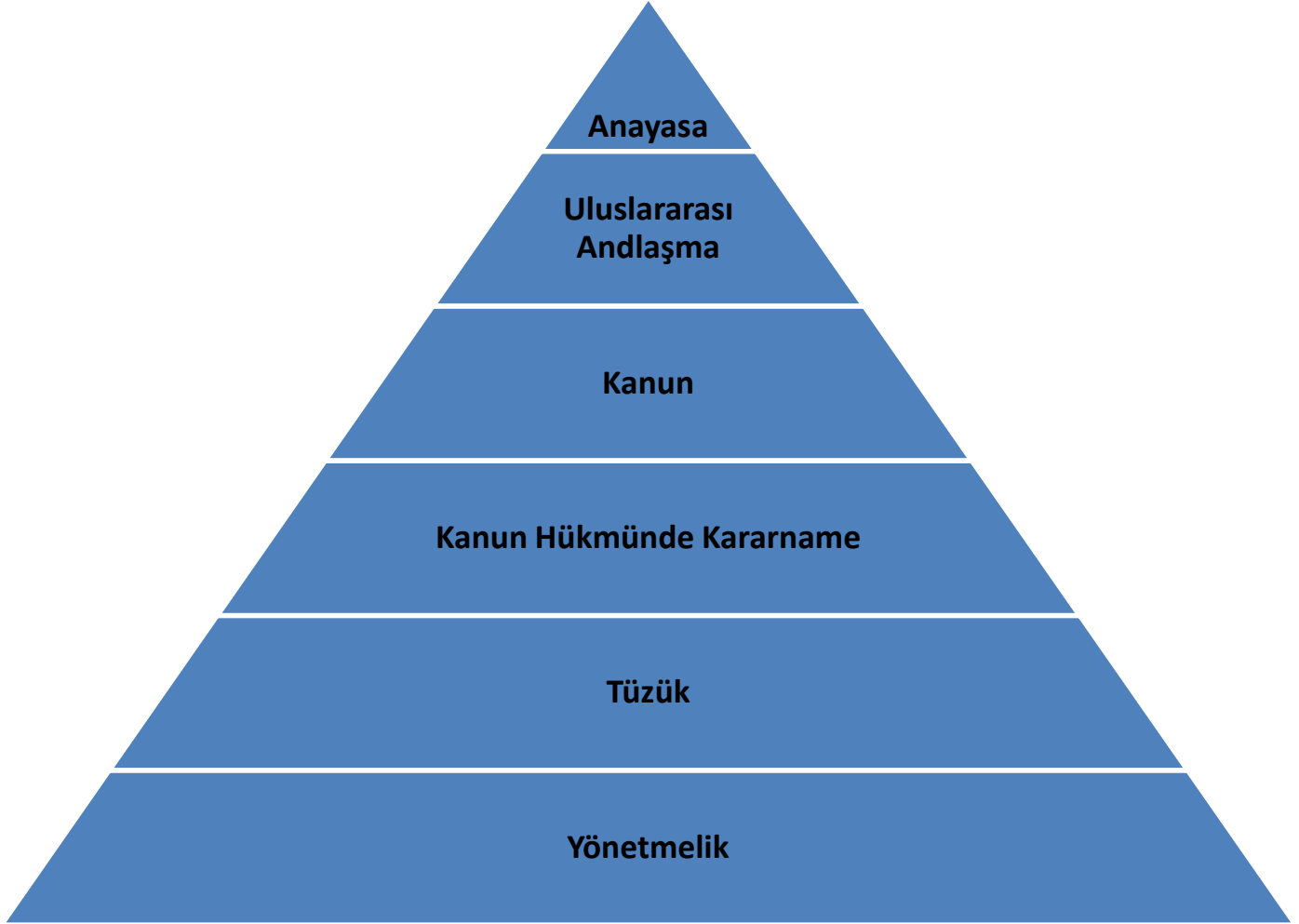
“Her norm, kendisine üstün olan bir normdan istidlal olunur ve o normdan da diğer birtakım normlar çıkartılır.”

(Akbay, 1947, 34)

Normlar hiyerarşisi, hiyerarşik sıradaki hukuk kurallarından altta bulunan kuralın kendi üstündeki kurala aykırı olmamasıdır.

(Güriz, 2012, 54)

TEMEL HUKUK

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Bakanlar Kurulu, Anayasa ile kendine verilen görevleri yerine getirmek için, yasaları uygulamanın yanı sıra, gereksinim duyduğu düzenlemeleri de yapmak durumundadır.

Bakanlar Kurulunun en önemli düzenleme yetkisi KHK çıkarma yetkisidir.

1924 ve 1961 AY'sinin ilk şeklinde yer almayan KHK, 1971 yılında yapılan değişiklikler arasında hukukumuzda girmiştir.

1982 AYsi ile uygulama alanı genişletilen ve koşulları hafifletilen **KHK'ların özelliği yasalara eşit oluşudur.**

Yani, **yürütmenin diğer düzenleyici işlemlerinin yasaları değiştirmesi veya kaldırmasının söz konusu olmamasına karşın, KHK ile yürürlükteki yasaları değiştirmek veya kaldırmak olanağı vardır.**

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

AY'nin 91. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nun bir KHK çıkarabilmesi için TBMM'nin bir yetki kanunu ile ona daha önce yetki vermiş olması gereklidir.

Yetki kanunu, çıkarılacak KHK'nın amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını gösterecektir.

KHK'ların, Başbakan ve bütün bakanların imzası ile birlikte, Cumhurbaşkanı'nın da imzasını taşıması gerekir.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

KHK'lar, **Resmi Gazetede** yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler. Ancak kararnamede **yürürlük tarihi** olarak daha sonraki bir tarih de öngörülebilir.

Yetki kanunun çizdiği çerçeve içinde kalması gereken KHK'ların **Resmi Gazete** yayımlandıkları gün TBMM'ne sunulması şarttır. AY'ye göre, TBMM'de öncelikle görüşülmesi gereken KHK'lar aynen ya da değiştirilerek kabul edilirse yasa haline dönüşürler. Reddedilen KHK'lar ise yürürlükten kalkarlar.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Anayasa bazı konuların KHK'larla düzenlenmesini de engellemiştir.

Anayasa'nın "**Temel Haklar ve Ödevler**" kısmının **birinci (Genel Esaslar),** **ikinci (Kişinin Hak ve Ödevleri)** ile **dördüncü (Siyasal Haklar ve Ödevler)** bölümünde yer alan temel haklar ve ödevler KHK'lar ile düzenlenemezler.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Temel Haklar alanında **yalnızca üçüncü bölümün (Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler)** kapsadığı konularda KHK çıkarılabilecektir.

Ancak KHK çıkarma yetkisi esas olarak,

3. bölümde yer alan ve devletin olumlu bir edimini gerektiren (sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, konut hakkı, sosyal güvenlik hakkı gibi) alanlar için söz konusudur.

Bu bölümde yer almakla birlikte niteliği itibariyle devletin olumlu bir edimini gerektirmeden kullanılacak olan haklar ise (grev ve sendika hakkı, çalışma ve sözleşme özgürlüğü gibi) KHK'lar düzenlenemeyecektir.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Sıkıyönetim ve Olağanüstü hallerde, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu **yetki kanununa gerek olmaksızın** kanun hükmünde kararname çıkarabilir (AY md.91, 121, 122).

KHK'lar hakkında tıpkı kanunlar hakkında olduğu gibi **şekil ve esas bakımından Anayasa'ya aykırılık nedeniyle iptal davası** açılabilir.

Ancak olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan KHK'ların Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal davası açılmaz (AYmd.148).

Savaş, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde çıkarılan KHKların da, yayımlandıkları gün onaylanmak üzere TBMM'ne sunulması gereklidir.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Yetki kanununa dayanılmak suretiyle çıkarılan KHK hem Anayasa Mahkemesinin **yargı denetimine**, hem de TBMM'nin siyasi denetimine tabi olduğu halde, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan KHKlar **sadece** **TBMM**'nin **siyasi denetimine** tabi bulunmaktadır.

TÜZÜK

Bakanlar Kurulu

kanunun uygulanmasını göstermek

veya

**emrettiği işleri belirlemek üzere kanuna aykırı
olmamak**

ve

**Danıştay incelemesinden geçirmek şartıyla
tüzükler çıkarabilir (AY md. 115).**

TÜZÜK

- Buna göre, **tüzüğün kanuna dayanması gerekir.**
- Kanuna yepyeni hükümler konulabildiği halde **tüzük, kanunda bulunan soyut kuralları somutlaştırmak** amacıyla yayınlanır.
- Normlar hiyerarşisi ilkesine göre **tüzüğün kanuna aykırı olmaması** gerekir.

TÜZÜK

- Tüzük, **Danıştay** incelemesinden geçmek zorundadır.
- Tüzük **Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi Resmi Gazetede yayımlanır.** (AYmd.115).

Bunlar tüzüğün **geçerliliği** ile ilgili şekil şartlarıdır.

- Kanuna aykırı bir tüzüğün iptali için **Danıştay'da** dava açılır.

YÖNETMELİK

- **Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri kendi görev alanlarını ilgilendiren**
- **kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve**
- **bunlara aykırı olamamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilirler.**

YÖNETMELİK

- Yönetmeliklerin ilke olarak kanuna veya tüzüğe dayanması gerekmez. İdare, **kendi görevi ve iç faaliyeti** ile ilgili olarak yönetmelik çıkarabilir.
- Yönetmelikler, **başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri** tarafından yayınlanır.
- Yönetmeliklerin, **kanunlara ve tüzüklere aykırı hükümler taşımaması** gerekir.
- Kanunlara ve tüzüklere aykırı olarak yönetmelikler mahkemelerce uygulanmaz. Yönetmeliklerin iptali ile ilgili davalar **idari yargı organlarınca** karara bağlanır.

YÖNETMELİK

Bütün yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanması zorunlu değildir.

Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunla belirtilmiştir (AY md.124).

YÖNETMELİK

“Resmi Gazete’de Yayımlanacak Olan Yönetmelikler Hakkında Kanun”a göre:

Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin;

- a) İşbirliğine, yetki ve görev alanlarına ait hükümleri düzenleyen,
- b) Kamu personeline ait genel hükümleri kapsayan,
- c) Kamuyu ilgilendiren,

yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayınlanması gerekmektedir.

Buna karşılık, aynı kanun, devletin milli güvenliği ile ilgili olan ve gizlilik derecesi taşıyan yönetmeliklerin yayınlanmayacağını öngörmüştür.

BU SUNUMDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Vecdi Aral, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, 12 Levha Yayınları no. 122, İstanbul, 2010.
- Adnan Güriz, Hukuk Başlangıcı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011.
- Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, Hukukun Temel Kavramları, Dora Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2012.
- Necip Bilge, Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1986.